

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
имени АЛЬ-ФАРАБИ

**«ФИЛОЛОГИЯ, ЛИНГВОДИДАКТИКА
ЖӘНЕ АУДАРМАТАНУ: ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ
МЕН ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ»**

атты халықаралық ғылыми және оқу-әдістемелік конференция

МАТЕРИАЛДАРЫ

МАТЕРИАЛЫ

международной научной и учебно-методической конференции

**«ФИЛОЛОГИЯ, ЛИНГВОДИДАКТИКА
И ПЕРЕВОДОВЕДЕНИЕ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ
И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ»**

MATERIALS

international scientific and educational conference

**«PHILOLOGY, LINGUODIDACTICS
AND TRANSLATION STUDIES: ACTUAL ISSUES
AND DEVELOPMENT TRENDS»**

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
имени АЛЬ-ФАРАБИ

«ФИЛОЛОГИЯ, ЛИНГВОДИДАКТИКА ЖӘНЕ АУДАРМАТАНУ:
ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ»
атты халықаралық ғылыми және оқу-әдістемелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

МАТЕРИАЛЫ
международной научной и учебно-методической конференции
«ФИЛОЛОГИЯ, ЛИНГВОДИДАКТИКА И ПЕРЕВОДОВЕДЕНИЕ:
АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ»

MATERIALS
international scientific and educational conference
«PHILOLOGY, LINGUODIDACTICS AND TRANSLATION STUDIES:
ACTUAL ISSUES AND DEVELOPMENT TRENDS»

Алматы
«Қазақ университеті»
2020

*Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
филология және әлем тілдері факультетінің
шетел филологиясы және аударма ісі кафедрасы баспаға ұсынған*

Редакциялық алқа:

Аймагамбетова М.М., Акимбекова Г.Ш., Қазыбек Г.Қ., Кенжеқанова Қ., Исакова Г.

Құрастырушылар:

филология ғылымдарының кандидаты, доцент Қазыбек Г.Қ.

филология ғылымдарының кандидаты Акимбекова Г.Ш.

PhD докторы Кенжеқанова Қ.К.

«Филология, лингводидактика және аударматану: өзекті мәселелері мен даму тенденциялары» атты халықаралық ғылыми және оқу-әдістемелік конференция материалдары. – Алматы: Қазақ университеті, 2020. – 235 б.

ISBN 978-601-04-5152-0

Жинақ 2020 жылы 27 қарашада әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың шетел филологиясы және аударма ісі кафедрасында өткен « Филология, лингводидактика және аударматану: өзекті мәселелері мен даму тенденциялары» атты халықаралық ғылыми және оқу-әдістемелік конференция материалдары негізінде дайындалды. Аударматану әдістемесі, әдеби байланыстар, көркем аударманы талдау мен бағалаудың және тіл білімінің өзекті мәселелеріне назар аударылады.

Аударматану әдістемесі мәселелерімен айналысатын мамандарға, жас ғалымдар мен студенттерге, магистранттар мен докторанттарға арналады.

ТІЛ БІЛІМІ МЕН АУДАРМАНЫҢ ЖАЛПЫ ТЕОРИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ЖЕКЕ МӘСЕЛЕЛЕРІ

ҚАЗАҚ ЖӘНЕ АҒЫЛШЫН АНТРОПОНИМДЕРІНІҢ ЛИНГВО-СЕМАНТИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ТАЛДАУ

И.К. Азимбаева, С.А. Сайидова

Ғылыми жетекшісі: әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың PhD докторанты
Әл-Фараби ат. ҚазҰУ-дың, 4-курс студенті,
Алматы, Қазақстан

Түйін сөздер: антропоним, сөзжасам, префиксоид, *nomina propria*, антроформант, антропотүбір, морфология.

1. Кіріспе

Жалпы жалқы есімдер кез-келген халық үшін өте маңызды және тілдегі сөздердің белгілі бір категориясын құрайды. Жалқы есімдердің шығу тегі мен тарихын (*nomina propria*) әр түрлі ғылым салалары зерттейді: философия, тарих, этнография, география, бірақ лингвисттерді жалқы есімдер көбірек қызықтырады, олар сөздердің бұл категориясын тіл мен сөйлеудің ажырамас бөлігі ретінде қарастырады.

Жалқы есімдер мен жалпы есімдердің өзара байданысы және тұрақты айналымы бар. Олардың өзара ауысуы тілдік сөздік қорының динамикасының табиғи көздерінің бірі болып табылады. Генетикалық тұрғыдан Жалқы есімдер жалпы есімдерге негізделген, тілдегі екінші дәрежелі атау болып табылады. Атаудың теориялық мәселелеріне терең бойламай қазақ және ағылшын антропонимдерін қарастыруға көшейік.

Антропонимның құрылымы ұғымы антропонимның құрамына кіретін морфологиялық (сөзжасамдық) бірліктердің, яғни оның компоненттерінің өзара байланысының сипаттайтын ұғым. Антропонимдердің компоненттеріне түбір және қосымша жатады. Барлық антропонимдердің түрлерін жалпы антропотүбірлер деп атауға болады. Антропотүбір – антропонимдік лексеманың антроформант бөлігін алып тастаған кезде қалатын бөлігі.

2. Ағылшын және қазақ тіліндегі антропонимдердің сөз құрамы.

Адамға ат беру процесі терең әлеуметтік сипатта болады. Кез-келген халықта бұл үрдістің өзіндік ерекшеліктері бар. Зерттеулерге қарасақ, тарих пен қоғамының дамуы жалқы есімдерден көрінетіндігін көрсетеді. Қазақ халқына келетін болсақ, қазақ атауларының көпшілігінде белгілі бір мағына мен мотивация бар. Түрлі қиын кезеңдерден өткен қазақтар балалар есімдерінің мағынасы кейіннен өмірлеріндегі өзгерістер мен оқиғаларға жауап берді деп есептеген. Күрделі атаулар түбірге қосымша немесе екінші бір түбірдің жалғануы нәтижесінде жасалады.

Жалқы есімдер көбіне қосымшаның жалғануы арқылы жасалады. Жұрнақтар мен префиксоидтер сөзжасам элементтері болғандықтан, олардың түбірге қосылуы ақылы жаңа сөз жасалынады. Олар тілде кеңінен қолданылып, дербес лексикалық мағынасы бар ауызша белгілер болып табылады. Мысалы: бек (Айбек, Нұрбек), хан (Абылайхан, Гүлайхан), жан (Жанерке, Жандос), ай (Айман, Айгүл), нұр (Нұрали, Айнұр), гүл (Гүлназ, Гүлбану), заа (Айзаа, Гүлзаа), бибі (Бибінұр, Бибігүл) және т.б. Соңғы жиырма жыл ішінде «Нұр» жалғануы арқылы жасалған есімдер өте танымал болды, сірә, бұл Қазақстан Президенті – Нұрсұлтан есімі түсіндірсе керек. Мысалы әйелдер есімдерінде: Нұр – Айнұр, Нұргүл, Бибінұр, Нұрзаа, т.б. Ал ерлер есімдерінде түбір және сөзжасамдық компонент ретінде кездеседі, мысалы: Нұрсұлтан, Нұрали, Алинұр, Нұрбек, Нұржан.

Қазақтың жеке есімдері көбінесе екі түбірдің қосылуы арқылы жасалады: Сейітжаппар, Мұхамметәлі, Сапармұрат, Ахметкәрім, т.б. Тілдегі жалқы есімдердің сөз құрамы да есімдердің пайда болу фактісі болып табылады, бұл жағдайда есімнің элементтері «сөйлеседі»: Нұрбала (нұрлы бала), Айтұрған (жаңа ай туады).

Қазақтар мұсылман жұрты болғандықтан жәнеде ауыр жұмыстармен ұлдар айналысатын болғандықтан, көп отбасы ұл туылғанын қалайды. Сондықтан, ер және ұл сөздері көптеген жеке есімдердің атрибутына айналды, қыздары көп отбасылар ұл туылсын деп қыздарына Ұлтуғар, Ұлболсын, Ұлмекен, Ұлжан; ер балаларға Ербол, Ержан, Ернар деген аттар берілді.

Ағылшын тіліне келетін болсақ, ағылшын антропонимдерінің құрылымын жай, күрделі, туынды деп қарастыра аламыз.

Жай антропонимдер қатарына бір ажырамас антропотүбіреге (бір ғана түбірден жасалған) атаулар (есімдер) мен тегілер жатады. Мысалы: есімдер: John, Jack, Mary, Anne, Sarah, James, David, Mark, Cherry, Ivy, Agnes; тегілер: Smith, Ward, Day, Dale, Dean, Castle, Chaplin, Boyle, Grant, Adam. Бұл антропонимдер бүгінде ағылшын тілінде көп пайдаланылуда.

Күрделі антропонимдердің жасалу жолдары: екі түбірлі жалқы есімдер(7-9ғ): Edward, Wufstan; етістікпен қолданылатын қысқа мәтін түріндегі онимдер (16-17 ғ.): Life Well, From Above; сөйлем-есімдер (16-17 ғ.) Jesus-Christ-come-into-the-world-to-save Barebone; Контаминация жолымен (17-18 ғ.): Mary+Anne=Marianne, Sara(h)+Linda=Saralinda және т.б. Ағылшын фамилияларында топонимдерді құрайтын элементтер көп кездеседі. Мысалы: -wood (Sherwood, Westwood), -brook (Holbrook), -land (Rutland), -ford (Clifford).

Туынды антропонимдердің жасалу жолдар: антропотүбірге кішірейткіш жұрнағы (-ie, -y) жалғануы арқылы (Annie, Johnny, Evy); антропотүбірдің басы не ортасының қысқартылуы не түсіп қалуы арқылы (Christina – Tina, Adeline – Aline, Jessica – Jess, William – Will, Thomas – Tom); антропотүбір қысқартылып оған кішірейткіш жұрнағының қосылуы арқылы (-ie, -y): Betty, Teddy, Jessie, Benny.

3. Жаңа заман ағылшын және қазақантропонимдері.

Жаңа заман ағылшын және қазақ антропонимдерінің бейнесі қалыптасуына әдебиет айтарлықтай ықпал етті. XVII-XIX ғ.ғ. ағылшын қоғамдаәдебиеттің рөлі айрықша болып, Свифт, Дефо, Сидней, Спенсер, Милтон т.б. шығармаларындағы кейіпкерлердің есімдері көп қойыла бастады. Көптеген жазушылар жаңа антропонимдерді өздері ойлап шығара бастады. Мысалы: Шекспир шығармасынан алынған жалқы есімдер: Silva, Jessica, Ophelia (Гамлет), Сиднейдің шығармасынан: Pamela, Stella, Vanessa.

Ал XVIII ғасырда орта және көне ғасырлардағы кейбір антропонимдер қайтадан дами бастады, оған себеп готикалық романдарға дегенқызығушылықтың артуына мен сұраныстың қайта тууы болды. Мысалы:Rasabel, Arthur, Emma, Matilda, Rowena, Alfred, Edgar. Л.Кэрролдың «Alice's adventures in Wonderland» (1865) деген ертегі шыққаннан кейін Alice деген есім көптеп қойыла бастады.

XXғ. әйелдер есімдеріде құстардың аттарымен байланысты есімдер көп кездесті. Мысалы: Dove – көгершін, кептер, Merl – сайрауықтар, Raven – құзғын т.б. Сонымен қоса, жаңа антропонимдер қатарына Harry, Jolie, Gypsy, Joy секілді есімдер кірді. Бұл есімдерді баланың өмірі бақыт пен шаттыққа толсын деп қойды.

Статистика бойынша барлық ағылшындықтардың балаларына туылған кезінде екі есім; жалқы және орта есім беріледі. Қазіргі ағылшын есімдерінде адамға бір емес бірнеше орта есім қойыла береді, себебі, оларда орта есім санын шектейтін заң жоқ: Edward Anthony Richard Louis, Charles Philip Arthur George, Theodore Albert Daniel Smith. Белгілі бір адамды басқалардың арасынан ажырату орта есім қойылған, ол бүгінгі күнге дейін жалғасуда.

Ал қазақ халқына келетін болсақ, әр кезеңде қазақ атаулары өзіндік ерекшеліктерімен із қалдырып отырды. 1917 ж. Қазан төңкерісінен кейін Совет, Октябрь, Совхозбек деген есімдер қойылды. Сонымен қоса Сайлау, Майдан, Вокзал, Поезбай деген есімдерде кездесті.

XX ғасырдың ортасы қазақ отбасылары үшін қиын-қыстау кездердің бірі болып балалар өлімі көбейді, ата-анасы балаларына көзге көп түспесін, көз тимесін деп, баланы қорғау мақсатында қарапайым есімдер қоя бастады: Елемес, Елеусіз және т.б.

Олжас Бадинұлы XXI ғасырдағы балалар аттарының қазіргі тенденцияларын талдай отырып, қазақтар баланың дүниеге келуіне әрдайым қуанатындығын және ата-аналардың үлкен жауапкершілігі олардың балалары қандай атқа ие болатындығында екенін байқады. Автор қазақтың төл есімдерінің арасында тарих пен экономиканың жағымсыз эмоциялары бар атаулар пайда болғанына қынжылады: Бин Ладен, Дағдарыс (дағдарыс) [1]. Мәдениеттің төмендігінің дәлелі – сорпа операларының кейіпкерлерінен кейін қойылған атаулар; ата-аналар бұл атау тек дыбыстық емес, сонымен қатар әлеуметтік-мәдени маңызды болуы керек екенін ұмытады. «Вечерняя Астана» газетінің хабарлауынша, ерекше және таңқаларлық есімдер арасында 2012 жылы Яха, Жебе, Тайна, Хурнисса, Пернекыз, Шохруххан, Окилахон, Лионелла, Гартмут және Бриллиант сияқты атаулар бар [2]. Қарағанды

облысында қазақ отбасы ұлына Йолка (шырша) деп ат қою арқылы қоғамды таң қалдырды, оның толық аты-жөні – Йолка Раханұлы Раханов. Балаға жаңа 2013 жылдан бір сағат бұрын дүниеге келу бақыты бұйырмады.

2012 жылы өткен саммиттен кейін қыздарға Самита, ал сол жылы Азия Олимпиада ойындарынан кейін Азиада есімі пайда болды.

4. Қорытынды

Қорытындылай келе, жалқы есімдернің маңыздылығына тағы бір рет тоқталайық, жалқы есімдер тек тілдік тұрғыдан ғана шектелмейді, онда әр халықтың танымы, тәрбиесі, тарихы, рухани және материалдық мәдениеті көрсетіледі. Біз жалқы есімдерді зерттеу арқылы сол ұлт туралы көптеген мәліметтер жинай аламыз. Сонымен қоса, антропонимдер сиқырлы күшке ие екендігі және оның адам болмысына әсер ете алатыны бізге ежелден белгілі. Зерттеулер көрсеткендей, аттастар менталитеті, мінезі, тіпті сыртқы келбеті жағынан бірдей болып келетіндері көп кездеседі. Бірдей аттас адамдардың өмірлік жағдайы өте ұқсас екендігі қызықтырақ болғанымен, мұның барлығын тек атаулардың сиқыры деп қана түсіндіре аламыз.

Баланың есімі оның болашақ тағдырына үлкен жауапкершілікпен таңдалуы керек. Ұлы Гете былай деп жазды: «Адамның аты – иықта салбырап тұратын шапан емес, оны ұстап тұруға және тегістеуге болады, бірақ тері, жабысқақ киім, оны адамға зиян келтірмей өшіруге немесе кесуге болмайтын мата сияқты» [4, 280].

Антропонимдер мәдени, тарихи және әлеуметтік тұрғыдан ғана емес, рухани өмір тұрғысынан да маңызды. Бірде Мұхаммед пайғамбар: «Өмірдің соңғы сағатында сіз өз атыңбен және әкеңіздің атымен аталасыз. Сондықтан балаларға жақсы есімдер беріңіз» [1].

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Бәдірұлы О. Есті есімдерді еске түсіріңіз // Астаналық ақшамы, No3 (2913), 10 қаңтар, 2013 ж.
2. Какије у mode имена? // Вечерняя Астана, No7 (2928), 17 қаңтар, 2013 ж.
3. «Халықтар мен мәдениеттер» сериясына арналған материалдар. XXV шығарылым: Ономастика. 1-кітап. Атауы және мәдениеті. Мәскеу: РГА Оттология және антропология институты. 1993. – 250 ж.
4. Solomnik A. Filisofiya znakovyh жүйесі мен жазық. Минск: МЕТ, 2002, 408б.

ФРАЗЕОЛОГИЯЛЫҚ БІРЛІКТЕРДІҢ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТАРДАҒЫ ОРНЫ

И.Қ. Азимбаева

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, Шетел филологиясы
және аударма ісі кафедрасының аға оқытушысы
Алматы, Қазақстан

Түйін сөздер: фразеологиялық бірлік, түпнұсқа тілі, аударма тілі, мәдениетаралық коммуникация, мағына дәлдігі, мәнмәтін.

Мәдениетаралық байланыста адамдардың іс-әрекеті әр алуан сипатта көрініс табады. Тұлғалық, әлеуметтік, топтық, кәсіби, мәдени және т.б. функционалды аймақтарды қамтитын коммуникативтік әрекет барысында жекелеген мәдени лексемалар, сөз тіркестері, мақал-мәтелдер, жаңылтпаштар мен фразеологиялық бірліктер қолданылады. Бұл тұрғыда адресаттың фондық білімінің жеткіліксіздігі негізінен фондық лексика мен фразеологиялық бірліктердің ішкі формасымен байланысты. Мұндай тілдік бірліктердің мәдени факторлары метатілдің қажеттілігін көрсетеді. Фразеологиялық бірліктер – бұлар «ментальді бірліктер». Кез келген тілдің фразеологизмдері сол тіл өкілдерінің ұлттық менталитеті мен көзқарастарын және дүниетанымын айқын танытады. Менталитет белгілі бір халық тудырған және ұрпақтан ұрпаққа беріліп отырған материалды және рухани мәдениетте көрініс табады. Әдетте фразеологиялық дискурста оның мәні бірден түсінікті бола кетпейді. Мәдениетаралық байланыстың басты мақсаты – сол ұлтты тану. Басқа халықтың мәдениетін қабылдау және тану, оның өміріне қызығушылық таныту және әрі қарай коммуникативті дағдыларын игеру осы мақсатқа жетудің сатылары болып саналады. М.М. Бахтин айтқандай, «Бөтен мәдениет тек өзге мәдениеттің көз алдында

ғана өзін толығырақ және тереңірек ашады... Бір мағына өзге, «бөтен» мағынамен кездескеннен және түйіскеннен кейін өз тереңдігін ашады: олардың арасында осы мағыналардың, осы мәдениеттердің тұйықтығы мен сыңаржақтылығын игеретін диалог (сұхбат) сияқты нәрсе басталады» [1, 457]. Әлеуметтік топтар мен мемлекеттік институттар, қоғамдық ұйымдар, жекелеген мәдениет қайраткерлері арасындағы мәдени байланыстар қоғам өмірінің барлық саласын қамтиды.

Белгілі бір мәдениетаралық коммуникация қатысушылары арасында өтетін коммуникативті үрдісте екіжақты мәліметтермен алмасу, бір-біріне әртүрлі ақпараттарды жеткізу әрекеттері жүреді. Қабылданған ақпарат қандай да бір таңбалық-символдық жүйе бойынша кодталады. Адресат пен адресант арасында ақпаратпен алмасу декодтау немесе түсіндіру көмегімен жүзеге асады [2, 109].

Мәдениетаралық коммуникативті ситуация екі жаққа тек өз халқы үшін дәстүрлі болып саналатын ақпаратты жеткізу формасын көрсетіп қана қоймай, басқа халық өкілдерінің өмір салтының ерекшеліктерімен бірлесе өрбитін қарым-қатынас этикеттерімен де танысуға тура келеді. Ғалым Ю.М. Лотман былай дейді: «Бұл адамдар өзара, біріншіден, коммуникативті, екіншіден, символикалық мәні бар сұхбат құратын топтарда ғана жүзеге асатын байланыс түрі» [3, 8]. Сұхбат барысында бұл үрдіске қатысатын әртүрлі ұлт өкілдері, қалай болғанда да, өздерін даралап тұратын ментальды ерекшеліктерін көрсетеді. Оған этносқа тиесілі тілдік мәдениет пен этикетті, салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптар жайлы жинақталған білімді, әлеуметтік мәртебені, діни наным-сенімдерді, бірегей ментальды ойлау ерекшеліктерін жатқызуға болады. Олардың бәрін ұлттың болмысының символикалық ерекшеліктері деп есептеуге болады. Мәдениетаралық байланыстың жүзеге асуы кезінде тұлғаның әлем жайлы түсініктері толығырақ түседі.

Қазіргі таңда ментальды лингвистика, психолингвистика, аударматану, мәдени антропология т.б. ғылым салаларында әрі адамдардың ұстанымында, ойлау жүйесінде, жүріс-тұрысы мен әдет, дағдыларында, әрі алуан түрлі тілдік жағдайларда көрініс табатын түрлі мәдениеттердің «қақтығысы» мен «шиеленісі» мәселелері кеңінен қарастырылып келеді.

Әлемдік тіл ғылымында «Сепир-Уорф болжамы» деп аталатын танымал тұжырымдама бар. Аталмыш тұжырымдаманың негізгі қағидасына сәйкес, тілдің құрылымы ойлау мен дүниені танудың да құрылымын айқындайды. Осыған сәйкес, этнос мәдениеті мен жеке тұлға тұрғысынан қарастыратын теориясынан қалыптасады деген көзқарас қалыптасқан. Бұл ереже мәдениетаралық байланыстың ғылыми негізінің ұстынына айналды. Ал «мәдениетаралық коммуникация» термині негізінен өткен ғасырдың 70 жылдарында пайда болды. Бұл терминнің анықтамасы 1972 жылы жарыққа шыққан Л. Самовар, И. Портердің «Коммуникация между культурами» оқулығында берілген. Осы кезеңде мәдениетаралық коммуникацияның ғылыми бағыттары анықтала бастады. Оның негізінде ұлттар арасындағы мәдени қарым-қатынаста сол ұлттың тілін білмеу салдарынан орын алатын өзара түсініспеушілік жайттарын електен өткізіп талдауға деген қажеттілік жатыр. Зерттеушілер мәдениетаралық коммуникацияда әлеуметтік, психологиялық және лингвистикалық бағыттарды бөліп алады. Бұлай жіктеу зерттеу нысаны мен қолданылатын әдіс-тәсілдермен байланысты. Мәселен, әлеуметтанушылар мәдениетаралық коммуникацияны әртүрлі ұлт пен ұлыс өкілдері арасында дәстүрлі сауалнама жүргізу арқылы зерделейді. Олардың зерттеу нәтижелеріне деген сұраныс кез келген халықаралық транскорпорациялар тарапынан туындап отыр.

Психологиялық бағыт басқа мәдениеттердің ықпалымен әртүрлі әлеуметтік топтарда өтіп жататын өзгерістерді, стереотиптердегі айырмашылықтарды айқындауға арналған. Соңғы уақытта мәдениетаралық коммуникация дискурсінің прагматикалық функциялары басқа да мәдени факторларды анықтады. Мәселен, іскерлік хаттар, көпшілік алдында сөз сөйлеу үрдісі де мәдениетаралық коммуникацияда қарастырылады.

Ал жоғарыда көрсетілгендерден ерекшелігі, мәдениетаралық коммуникацияның лингвистикалық бағыты мәдени қарым-қатынас тілдің көмегімен қалай қалыптасады деген сұраққа жауап іздейді, қандай коммуникативті контексте пікір алмасу, өзара түсіністік, бір-бірін ұғына алмау, ақпарат алмасу үрдістерінің жүзеге асатынын зерделейді. Лингвистикалық бағыттың тағы бір ерекшелігі коммуникативті әрекет түрлерінің бірігуіне әкелетін дискурста айрықша назар аударуымен түйінделеді (интегралдану үрдісі). Орыс ғалымы Вежбицкая сөз, сөз тіркестері мен мәтіндерді басқа тілдердегі аударма нұсқаларымен салыстыра келе, мәтіндегі семантикалық ерекшеліктердің метатіліне сүйене отырып, балама сөздерді тікелей аударудың түпнұсқа мәтіннің маңызды мәдени сипатын жойып жіберетінін көрсетеді [4, 40].

Мұндай сәйкессіздік қазақ тіліндегі әдеби шығармаларды басқа тілдерге аудару кезінде орын алып отырады. Ұлттық мәдениетпен байланысты сөз тіркестерін калька тәсілімен аударған кезде жартылай балама, толық балама сөздерді қолдану талабы ескерусіз қалып отырады.

Кейде калькамен аударған кезде ой түсініксіз болып кетеді. Мәселен, Бердібек Соқпақбаевтың «Менің атым Қожа» повесінде сөйлемдегі мақалдың аудармасы орысшаға калька тәсілімен сөзбе-сөз аударылған.

«Бізде дұрыс айтады... *ағасы бардың жағасы бар*» сөзбе сөз «У нас говорят вполне справедливо: *у кого есть брат, у того и воротник*» [5, 151]. Туыскандық қатынастарда көрініс табатын қазақ мәдениетінің ерекшелігі – ұлттың өзіндік болмысын анықтайтын қасиеттердің бірі. Ал қазақ тілі басқа түркі тілдерінің ішіндегі туыскандық байланыс атауларына ең бай тіл саналады. Мақалдың мазмұнында егер біреудің ағасы болса, демек, ақылшысы, көмекшісі, қорғаушысы бар деген сөз. Ал аудармадағы «воротник» сөзінің ешқандай ұғыммен ассоциацияланбайтыны белгілі. Мұндай сәтсіз аударманың салдарынан басқа мәдениет өкілінің осы жерде не айтылғанын ұқпай кететіні анық.

Оған «Абай жолынан» да мына мысалды келтіруге болады.

Түпнұсқада:

Тәсбиғын жиі тарта түсіп, өңін Ұлжан жүзінен шұғыл бұрып алып, *тәһлил айтып*, сыбырлап кетіп, дұғамен бет сипады [Абай жолы, II том, 133].

И со стуком перебирая четки, он с величественным видом отвернулся от супруги, стал *шептать молитву*, провел ладонями по лицу [Путь Абая, Том II, 180].

Тәһлил айту қазақтың діни дүниетанымында «Лә иләһә иллалла», яғни кәлимань көп рет деп қайталауды білдіреді. Оны дәлме-дәл аудармай, мағынасын тереңінен ашып бергенде бұдан да ұтымдырақ болатын еді. Жай ғана *шептать молитву* деп бергеннен бұл тіркестің діни сипаты оншалықты ашылмай қалған. Сондықтан аудармашы кітапты аударуға кіріспей тұрып, діни-рухани тіркестердің, қағидалардың мән-маңызын да біраз зерделей түскені жөн еді деп санаймыз.

Орыс тіл білімінде мәдениетаралық коммуникация жайлы зерттеулер бастапқыда әлеуметтік лингвистиканың бір саласы ретінде қарастырылды. С. Г. Тер-Минасованың «Тіл және мәдениетаралық коммуникация» атты оқулығы осы ғылым саласындағы алғашқы еңбектердің санатына жатады [6, 200]. Мұнда автордың құнды пікірі берілген: «Көрініп тұрғандай, тіл мәдениеттің айнасы ретінде халықтың өмір салты мен менталитетіндегі барлық маңызды және тұрақты өзгерістерді көрсетеді». Бұл пікір мәдениетаралық коммуникацияның маңызын нақтылай түседі. Сонымен қатар автор тілдегі мәдениет феноменінің маңызын төмендегідей сипаттайды:

«Төл мәдениет арқылы адамның дүниетанымы, өмір салты, менталитет және т.б. туралы пайымдаулары тереңірек қалыптасады. Бір қызығы, адамдардың басым бөлігі өзге мәдениет өкілдерінің іс-әрекеті, олардың өз мәдениеттерінің көрсеткіші екенін түсіне тұрып, өздерін төл мәдениетінің өнімі деп санамайды. Тек өз мәдениетінің аясынан шыққанда, яғни басқа дүниетаныммен, көзқараспен және т.б. қарсы келгенде ғана өзіндегі қоғамдық сананың ерекшелігін ұғынып, мәдениеттер айырмашылығын немесе қақтығысын көре алады» [6, 41].

Бір халықтың тілінде ғана кездесетін, яғни басқа тілдерде баламасы табыла бермейтін фразеологиялық тіркестер сирек қолданылатын экзотизмдер деп атау құқығына ие болғанымен, кәсіби аудармашы үшін күрделі әрі сондай-ақ өте қызықты міндет ретінде танылады. Орыс тілші ғалымы В.С. Виноградов осы міндетті орындау тәсілдері ретінде мынадай жолдар ұсынады:

1) Транскрипция. Аудармашы бұл тәсілді қолдану кезінде оқырманға беймәлім шет тіліндегі сөзді ана тілі арқылы жай ғана транскрипциялап береді. Содан кейін аталмыш сөздің түсініктемесі беріледі. Іс жүзінде, біз аударма мәтінінде жаңа экзотизмнің пайда болғаны жайлы айта аламыз, ал бұл тілдік бірлік кейіннен сол тілдің негізгі лексикалық қорына еніп кетуі де мүмкін. Яғни осы тәсіл арқылы ұсынылған сөздер біраз уақыт өткеннен кейін неологизм ретінде сол елдің сөздік қолданысынан орын алуы ықтимал. «Абай жолының» түрік тіліндегі аудармасы мен түпнұсқа мәтінді осы тәсіл негізінде салыстырып көрейік:

– Біз молданы да бүгін шақырып алып, бата қылдырып жақсы тілекке арнап, бір *бозқасқа шалдық* [Абай жолы, II том, 121].

– Biz mollayı da bugün davet edip dua ettirerek hayırlı işe adayıp bir *bozkaska kestik*. Molla, ervahlara sığınarak Kur'an okuyup hayır duasını yaptı, dedi [Abay Yolu, Cilt II, 126]. Осындағы *боз қасқа шалу* фразеологизмі «*мал сойып, құдайы беру*» деген мағынаны білдіреді [Ісмет Кеңесбаев, 68]. Түрік тілінде осы тілдік бірлікті ауыстыратын дәл балама болмағандықтан, түбір тұлғасын сол күйінде беріп, кітаптың сол бетінің төменгі тұсына «*alıni akıtmalı boz at*» деген анықтама береді.

Өздерінің осы жүрістерін соншалық ақтап тұрған қайырмань жастық *ұраны қып*, ту етіп, шалқытып келе жатқандай [Абай жолы, II том, 226].

Түрікше нұсқасы:

Kendi tavırlarını böyle destekleyen nakaratı gençliğini *uramı yapıp* bayrak ederek çağıldatıp geliyor [Abay Yolu, Cilt II, 237].

Аудармашылар дағдылы түрде *uran yarmak* фразеологизміне кітап бетінің төменгі жағында *slogan* деген анықтама береді. Дегенмен осы тіркесті *slogan atmak* түрінде берсе де, мағыналық реңі кеміп қалмас еді. Әрі түрік оқырмандарына да ұғынықты болар еді.

2) Гипо-гиперонимдік аударма. «Бұл тәсіл бойынша көрнекті ұғым-реалийді жеткізетін түпнұсқадағы сөз бен сәйкес туыс ұғым деп немесе керісінше аталатын аударма мәтініндегі сөз арасындағы эквиваленттілік қатынасын қалыптастыруға назар аударылады. Мұндай жағдайларда, мәселен, *бата беру*, *сәлем-сауқат беру* деген тіркестер түрік тіліне аударылғанда, тіларалық туыстас тіркестер *hayırdıa etmek*, *armağan etmek* тәрізді фразеологизмдермен үйлесетінін аңғарамыз» [7, 119].

Мысалы:

Біржанға дәл жүрер кезінде, Ұлжан өз үйінен, өз алдынан дәм татқызып отырып, *бата берді* де, оң сапар тіледі... Қасындағы жолдасына қоржын тола манат, мақпал *сәлем-сауқат берілді* [Абай жолы, II том, 89].

Түрікше аудармасы:

Ulcan, Bircan'a giderayak, kendi evinde elleriyle hazırladıklarından ikram ederek iyi yolculuklar diledi... Yanındaki tüm arkadaşlarına heybeler dolusu manat, kadife, çam sakızı çoban *armağanı verildi* [Abay Yolu, Cilt II, 95].

Берілген мысалдардан гипо-гиперонимдік аударманы қолдану, транскрипция тәсілінен ерекшелігі, аудармашының ана тілінде жаңа фразеологиялық тіркестің пайда болуына әкелмейтінін байқаймыз.

3) Ұқастыру тәсілі. «Бұл аударма тәсілі гипо-гиперонимдік тәсілге өте жақын [7, 119]. «Абай жолының» түрік және қырғыз тіліндегі аударма нұсқаларынан бұл тәсілді жиі байқаймыз. Мәселен, романның қырғыз тіліндегі аудармасында мал шаруашылығына, тұрмыс-тіршілікке, салт-дәстүрлерге қатысты фразеологиялық бірліктер бірдей дерлік тұлғада беріледі. Тек фонетикалық және грамматикалық ерекшеліктер ғана болуы мүмкін. Ал «Абай жолының» түрікше аударма нұсқасында діни салт-жоралғыларға қатысты жерлерде көбінесе ұқсас ұғымдар алынған. Мәселен, *бата оқу*, *жаназға қылу*, *фатиха беру* т.б. этнографиялық фразеологизмдер түрік тілінде сол түрінде қолданылады. Бұл тәсілге сәйкес, тіларалық сәйкестіктер (толық емес эквиваленттер) ұқсастығы жоғарыдағы гипо-гиперонимдік сәйкестіктерге қарағанда жоғары деңгейде тұрады.

4) Перифрастический (перифразный), (түсіндірмелі, дескриптивный, экспликативті) аударма тәсілі. Бұл тәсілді қолдану кезінде «түпнұсқа мәтіндегі сөз (немесе фразеологизм) бен аударма нұсқадағы оның мәнін түсіндіретін фразеологиялық тіркес арасындағы сәйкестік орнайды. «Абай жолының» орысша аудармасында этнографиялық фразеологизмдерді аудару кезінде аудармашы осы тәсілге жүгініп отырған. Мысалы:

Оның үлкен достығынан басқа, өзі Арғынға белгілі Қазыбек Тіленшінің Алшынбайы. Сондай ауылға бала қайындату, әсіресе, *ұрын жіберу* осал қам емес. Мал-дүниенің барлығынан да көп үлес, мол шығын шығару керек деген сөз [Абай жолы, I том, 249].

Пожалуй, нет казаха более благородного происхождения, чем Алшинбай, и сосватать невесту в его ауле, затем послать к нему жениха на *урын бару*, обряд знакомства жениха с невестой, было делом нелегким и требовало больших расходов [Путь Абая, Том I, 361].

Аудармашы *ұрын бару* фразеологиялық тіркесінің мағынасын аша түсу үшін, қасына осы салтқа қатысты түсіндірме бере кетеді. Мұның орыс мәдениетінде мүлдем кездеспейтін дәстүр-жоралғыларды оқырманға таныстыру үшін қажет екендігі анық.

«Абай жолында» қазақтың ұлттық-мәдени ерекшеліктерін көрсететін тілдік нақыштар, фразеологизмдер, метафоралар өте көп кездеседі. Олар қазақтың тіл байлығын, санасы мен пайымын, көзқарасы мен дүниетанымын, дәстүрі мен наным-сенімін әртүрлі қырынан сипаттайтын көрсеткіш. Мұхтар Әуезов романда қазақтың ғасырлар бойы қалыптасқан тұрақты тіркестерін орнымен өте жанды әрі әсерлі қолдана білген. Кітапта кездесетін фразеологиялық тіркестер қазақтың дәстүрлі философиясының, діни наным-сенімінің, адамгершілік, ар-намыс сияқты метафизикалық категориялардың, гуманистік императивтердің көшпенді өмір салтымен, табиғатқа қатысты ұғым-түсініктерімен бірлесе қатар өрбігендігін дәлелдей түседі. Қаныш Сәтбаев: «Мұхтар Әуезовтің «Абай жолы» романы, күмәнсіз, әрқашан әртүрлі ғылым салалары мамандарының назарын өзіне аудара түседі. Ғалым-этнограф одан қазақ өмірі мен тұрмыс-тіршілігіне қатысты тарихқа айналған қызықты мәліметтер табады, романның бүркітпен аңға шығуды, қазақтардың үйлену тойы мен өлімге қатысты жоралғыларын, би-шешендердің дауларының көрінісі мен кейпін сипаттайтын тарауларын, жекелей алғанда, этнографиялық тұрғыдағы толық аяқталған ғылыми еңбектер десек жаңсақ емес» деп әділ баға берген [8, 194].

М. Әуезовтің фразеологизмдерді мәнмәтінде оған арқау болып отырған оқиғалар мен жағдаятқа қатысты өте шебер түрлендіріп, құбылтып қолданатындығын айрықша тілдік әлеует, ерекше құбылыс

деп бағалауға болады. Оның қолданған фразеологиялық бірліктерінің қазақ тілінің көкжиегін кеңейтіп, қазынасын толықтыруға қосқан үлесі шексіз екендігін мәнмәтінде жұмсалудың айқын байқаймыз. Аударма нұсқаларда авторлық оймен кейде мағыналық жағынан парапар түсіп жатқанымен, кейде үстірт, солғындап қалатыны да көрінеді. Мұның бәрі аудармашының әрбір мәнмәтін мен оның ішіндегі лексикалық элементтерді тереңінен зерделеп, арнайы зерттеу жасап барып тәржімалау тәжірибесін қажетсінеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Бахтин М.М. Ответ на вопрос редакции «Нового мира» // Бахтин М.М. Собр. соч. В 7-и т. Т. 6. – Москва: Искусство, 2002.
2. Смагулова Г.Н. Межкультурная коммуникация: Проблемы этноязыковых особенностей // Вестник КазНУ. Серия филологическая. № 2 (148). 2014. стр. 108-112.
3. Лотман Ю.М. О семантическом механизме культуры. – Таллин: УЗ ТГУ, 1993.
4. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. – Москва: Русские словари, 1996. – 416 с.
5. Сокпакбаев Б. Меня зовут Кожа. Пер.: М. Балыкин. – Алматы: Жазушы, 1990.
6. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация: Учебное пособие для вузов. – Москва, 2000.
7. Виноградов В. С. Перевод. Общие и лексические вопросы. – Москва, 2004.
8. Сатпаев К.И. Избранные труды. Т.5. Алма-Ата, 1970.

ВНУТРЕННЯЯ ФОРМА ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ В КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКЕ

М.М. Аймагамбетова

PhD, КазНУ им. аль-Фараби
aimagambetovamalika@gmail.com
Алматы, Казахстан

Ключевые слова: фразеологизм, внутренняя форма, когнитивная лингвистика, мотивированность, образность.

Внутренняя форма (ВФ) фразеологических единиц является основополагающим компонентом семантики фразеологизма. Она связана с мотивацией значения фразеологизмов и, в то же время, является источником культурной коннотации фразеологизмов: в ней содержатся сведения о культуре народа. Внутренняя форма фразеологизма – внутренний образ, который создается путем взаимодействия свободного словосочетания с переосмысленным на его основе фразеологизмом. Наиболее точно и емко понятие «внутренней формы» обозначил Н.Ф. Алефиренко: «Как речемыслительный «эмбрион» и внутренняя программа (схема) внутренняя форма, всплывая на поверхность языкового сознания, становится источником типичных системно нерелевантных ассоциаций, лингвокреативным стимулом оживления целой цепи социально значимых связей, коннотаций и представлений – всей смысловой гаммы образной палитры языкового знака, и, прежде всего, знаков вторичной номинации» [1, 137].

В особенности хотелось бы обратить внимание на роль внутренней формы фразеологизмов в текстах публицистического стиля, который в последнее время имеет тенденцию к объединению в себе черт различных стилей. Данная тенденция определена задачами современных СМИ. В публицистике «слово не только обозначает предметы внешнего мира, действия, признаки, отношения, но и анализирует и обобщает предметы внешнего мира, то есть является орудием анализа той информации, которую человек получает от внешнего мира» [2, 79]. Следовательно, слово как языковой знак становится орудием познания объективного мира, а ВФ языкового знака является источником порождения различного рода ассоциаций, отношений и связей на уровне сознания носителей данного языка [2]. Эта особенность ВФ языкового знака широко используется в создании стилистической архитектоники текстов СМИ. Внутренняя форма, как было сказано выше, связана с категориями мотивированности и образности.

В качестве мотивирующих единиц выступают составляющие фразеологизм словоформы в их прямых значениях, передающие изначальное представление о номинируемой денотативной ситуации. Например, в заголовке «Стволы на стол!» («Вечерняя Астана»). Само слово «ствол» имеет прямое значение часть дерева, несущая листья, соцветия и т.д. Но в данном контексте проявляется переносное

МАЗМҰНЫ

ТІЛ БІЛІМІ МЕН АУДАРМАНЫҢ ЖАЛПЫ ТЕОРИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ЖЕКЕ МӘСЕЛЕЛЕРІ

И.К. Азимбаева, С.А. Сайидова ҚАЗАҚ ЖӘНЕ АҒЫЛШЫН АНТРОПОНИМДЕРІНІҢ ЛИНГВО-СЕМАНТИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ТАЛДАУ.....	3
И.Қ.Азимбаева ФРАЗЕОЛОГИЯЛЫҚ БІРЛІКТЕРДІҢ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТАРДАҒЫ ОРНЫ	5
М.М. Аймагамбетова ВНУТРЕННЯЯ ФОРМА ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ В КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКЕ	9
Г.Ш.Акимбекова, О.М. Әбутәліп ҚАРАПАЙЫМ ТІЛДІҢ ҚАЛА ТІЛІНДЕГІ АЛАТЫН ОРНЫ	11
А. К. Akylbek GENDER PECULIARITIES OF MALE AND FEMALE LANGUAGE	14
D.M.Anessova THE CATEGORY OF EMOTIVITY IN POLITICAL DISCOURSE.....	16
Н.Т. Асанова, Г.К. Кенжетасева АҒЫЛШЫН ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ТІЛДЕРІ ШЫҒАРМАЛАРЫ НЕГІЗІНДЕ МАҚТАУ МЕН ЖІГЕРЛЕНДІРУ БІРЛІКТЕРІН ҚОЛДАНУДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕР	19
А.К. Асылбекова, Г.К. Кенжетасева ҚАЗАҚ ЖӘНЕ АҒЫЛШЫН ТІЛДЕРІНДЕГІ СОМАТИЗМДЕРДІҢ СЕМАНТИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ.....	22
Г. К. Ахметова, Г.К. Кенжетасева «МАДАҚТАУ» МЕН «ЖАЗҒЫРУ» ЛЕКСИКАЛЫҚ БІРЛІКТЕРІНІҢ ҚОЛДАНЫЛУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ (АҒЫЛШЫН, ҚАЗАҚ ТІЛІ МАТЕРИАЛДАРЫ НЕГІЗІНДЕ.....	25
А.Б. Әбдіғаппарова, Ж.Дәдебаев АБАЙ ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ САНҒА ҚАТЫСТЫ ФРАЗИОЛОГИЗМДЕР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ АУДАРЫЛУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	28
Т.Б. Әділова, . Г.К. Кенжетасева ШЕРХАН МҰРТАЗАНЫҢ «БОЙТҰМАР» АТТЫ ШЫҒАРМАСЫНДАҒЫ ҚАРАТПА СӨЗДЕРДІ АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕ АУДАРУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	31
A.B. Bektassova TRANSLATION OF ANTHRONYMS IN F.COOPER’S NOVEL «THE LAST OF THE MONICANS» INTO RUSSIAN LANGUAGE	33
Э.К.Бектурова СПОСОБЫ ПЕРЕВОДА МЕТАФОРЫ С АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА НА РУССКИЙ ЯЗЫК	36
S.Berkimbaeva LANGUAGE PICTURE OF THE WORLD AND INTERACTION OF CULTURES	40
G.Z. Beysembayeva, L.K. Shagirova PECULIARITIES OF ABAY’S TRANSLATION.....	41
А.К.Бугабаева НАРОДНАЯ СКАЗКА В АСПЕКТЕ ПЕРЕВОДА (НА МАТЕРИАЛЕ АНГЛИЙСКОГО, КАЗАХСКОГО И РУССКОГО ЯЗЫКОВ	44
A.K.Butabayeva, G.S. Sharipova TRANSLATOLOGICAL LINGUODIDACTICS.....	47
Г.К. Дайрабекова, М.М. Малбақов АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕГІ ҚОС СӨЗДЕРДІҢ ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕ БЕРІЛУ ПРОЦЕСІНДЕГІ АУДАРМА ТЕОРИЯСЫНЫҢ НЕГІЗДЕРІ.....	50
Д.Ж.Дауылова Э. ПОНЫҢ «АЛТЫН ҚОҢЫЗ» ӘНГІМЕСІНДЕГІ РЕАЛИЯЛАРДЫҢ АУДАРЫЛУ СТРАТЕГИЯСЫ.....	53
З.А.Досжан, Л.Ж.Мұсалы ПРОЗА АУДАРМАСЫНЫҢ БАЛАМАЛЫҒЫ (М. ӘУЕЗОВТЫҢ «ҚИЛЫ ЗАМАН» ПОВЕСІНІҢ ОРЫС ТІЛІНДЕГІ АУДАРМАСЫ НЕГІЗІНДЕ.....	58
Г.С. Жабигенова ВЛИЯНИЕ «СЛОВ НАЗИДАНИЯ» АБАЯ КУНАНБАЕВА НА КУЛЬТУРУ КАЗАХОВ	60
Г.Н.Жаманасева К ВОПРОСУ ФОРМИРОВАНИИ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ	64
Э.Т.Жанысбекова МИФ В СТРУКТУРЕ ПОВЕСТВОВАТЕЛЬНОГО ТЕКСТА (НА МАТЕРИАЛЕ СОВРЕМЕННОЙ КАЗАХСТАНСКОЙ ПРОЗЫ.....	66

Д.С. Икапова ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ НРАВСТВЕННО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ В ТРУДАХ М.О. АУЭЗОВА	72
А. Ж.Исатай ПӘН МЕН ТІЛДІ КІРІКТІРІП ОҚЫТУДАҒЫ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІ КАЛЫПТАСТЫРУДЫҒЫ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ	75
М.К. Ідіріс, Г.К. Кенжетасева ЛИНГВИСТИКАДАҒЫ «ЭМОЦИЯ» ЖӘНЕ «ЭМОЦИОНАЛДЫ ЖАҒДАЙ» ҰҒЫМДАРЫ МӘСЕЛЕСІ.....	77
С.Д. Сейденова, Шань Шиго НЕКОТОРЫЕ ТРУДНОСТИ СИНХРОННОГО ПЕРЕВОДА ПУБЛИЧНОЙ РЕЧИ	80
Ф. Кадырбекқызы УЗУАЛЬНЫЕ И ОККАЗИОНАЛЬНЫЕ ИНОЯЗЫЧНЫЕ ЗАЙМСТВОВАНИЯ В КАЗАХСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКА	82
М. Zh. Kalibayeva, A. Zh. Zhaparova TRANSLATORS' FALSE FRIENDS IN ENGLISH BASED ON PUBLISTICNEWS.....	86
А.Г.Калиева, А.Ж. Жапарова ТРУДНОСТИ ПЕРЕВОДА АНИМАЦИОННЫХ ФИЛЬМОВ.....	88
G.S.Kuandykova ADDRESS FORMS AS A MEANS OF SPEECH ETIQUETTE (ON THE EXAMPLE OF THE ENGLISH AND RUSSIAN LANGUAGES)	92
K. Aitbayeva, Zh. Dadebayev LINGUISTIC ASPECTS OF POETRY TRANSLATION (BASED ON ABAI'S POEM «QAQTAGANAQKUMISTEI KEN MANDAILY»).....	95
Г.Қ. Қазыбек, Г.Д.Айтжанова ҚАСЫМ АМАНЖОЛОВ-АУДАРМАШЫ	98
Г.Қ. Қазыбек, Го Ин 汉俄同声传译中的转换研究.....	103
G.K. Kazybek, Zh.N.Nurkhanov, Y. A. Morugova MOTION PICTURE INTERPRETATION AS A PARTITIONED KIND OF SIMULTANEOUS TRANSLATION.....	106
Д.С. Қырғызбай, Э.Т. Жанысбекова КОНЦЕПТ ТІЛДІҒ ӘЛЕМДІК БЕЙНЕСІ.....	110
А. Нещадим, А.Ж. Жапарова ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА ВЫМЫШЛЕННЫХ И РЕАЛЬНЫХ АНТРОПОНИМОВ И ТОПОНИМОВ	117
А. Нұрланқызы ФРАЗЕОЛОГИЯЛЫҚ МАҒЫНАНЫҒЫ МОТИВАЦИЯСЫНЫҒЫ ТҮРЛЕРІ.....	120
M. K. Makhadiyeva LINGUOCULTURAL AND STRUCTURAL-SEMANTIC PECULARITIES OF KAZAKH FOLK TALES IN TRANSLATION ASPECT	123
Г.С. Омарбаева ОСНОВНЫЕ ВОПРОСЫ ПРИ ОБУЧЕНИИ АУДИРОВАНИЮ НА ИНОСТРАННОМ ЯЗЫКЕ	125
M.S. Ongarbayeva, R.M. Tayeva, A.K. Valyeva CORPUS LINGUISTICS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES (ON THE EXAMPLE OF ENGLISH LANGUAGE).....	129
A.R Ramazanova RHETORICAL DEVICES USED IN POLITICAL SPEECHES BY JOE BIDEN.....	132
S.D. Seidenova, A. Nuradinova FEATURES OF FACE-TO-FACE AND TELEPHONE CONVERSATIONS INTERPRETATIONS	134
S.D. Seidenova, N. Uzakbergenova THE ADVANTAGES AND DIFFICULTIES OF SIMULTANEOUS INTERPRETING	138
A. Seisenova, T. Esembekov USE OF GENDER PHRASEOLOGICAL UNITS IN KAZAKH AND ENGLISH.....	140
A. Shalbayeva, A. Zh. Zhaparova TRANSLATION OF H. C. ANDERSEN'S FAIRY TALES FOR YOUNG CHILDREN	145
Г.А. Таирова О РУССКОЯЗЫЧНЫХ ИЗДАНИЯХ РОМАНА Ч.ДИККЕНСА «ОЛИВЕР ТВИСТ» (ИСТОРИКО-ЛИТЕРАТУРНЫЙ ЭКСКУРС).....	149
Zh.D. Tazhibayeva ETHNOMARKERS AND THEIR TRANSLATION OF THE POETRY OF OLZHAS SULEIMENOV	152